

עטרת שרוב

עלון שבועי שיע"י מוסדות קאמרא בארה"ק – בגשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
רח' ארזי הבירה 48 ירושלים

פרשת עקב

בס"ד, עש"ק פרשת עקב
כ"ב אב תשפ"ב – שנה י"ג גליון תרכ"ג

זמני הדלקת הנרות ומוצי"ש

ירושלים	6:43	7:56	8:35
בני ברק	6:58	7:58	8:32
ניו יורק	7:29	8:46	8:58
מונטריאל	7:37	8:53	9:05

מברכים חודש. מולד אלול: יום שבת טעה 5, 816

נא לשמור על קדושת הגליון

עטרת ראשנו

דברי תורה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מִה הוֹיִי'ה אֱלֹהֶיךָ שֶׁאֵל מַעֲמֵךְ כִּי אִם לִירָאָה אֶת הוֹיִי'ה אֱלֹהֶיךָ לְלַכֵּת בְּכָל דְרָכֶיךָ וּלְאֶהְבָּה אֶתוֹ וְלַעֲבֹד אֶת הוֹיִי'ה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ (עקב י"ב)

שם"ה מצות לא תעשה, וזה זכרי עם ו"ה רמ"ח מצות עשה. שעי"ן קיום המצוות נשלם שם הוי"ה ונעשה היחוד בשלימות.

ומוסיף עוד התורה שכל זה צריך להיות זבכל נפשך שהכול צריך להיות במסירות נפש, ולא כמצות אנשים מלומדה, ועי"ז יכולים לתקן שהשם הוי"ה יהיה קדמא ואולא בחי' פב"פ עם השכינה. רואים מכל זה שכל תכלית העבודה הוא לעבוד ביראה ואהבה מצות עשה ולא תעשה ובמסירות נפש, ועי"ז יכולים לתקן ולעלות את השכינה.

ויכולים לומר עוד, שיחודא עלאה הוא תמיד פב"פ בחינת יחוד או"א כמבואר באדר"ז (וה"ק ח"ג רג). אבל או"א לא מפסיק רעותא דתרווייהו לעלמין, כדא נפקין כדא שריין, לא אפסוק דא מן דא, ולכן זווגיהו דדיר דלא פסיק. מה שאין כן יחודא תתאה בחינת זו"ן אין זווגיהו דדיר פב"פ, ולכן כל התכלית הוא שיהיה יחוד זו"ן כמו יחודא עלאה שזווגיהו דדיר.

ועל דרך עבודה יש לומר שיחודא עלאה הכוונה שיהיה לו מחשבות קדושות, ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה (קדושים ב), כי בפשטות כל אחד יש לו מחשבות וכוונות טובות, אבל כשכא למעשה או יש כמה וכמה עיכובים להוציא מחשבתו לפועל, וזה צריך לעבוד שימשך היחודא עלאה שהם המחשבות שלו למעשה שהוא יחודא תתאה, ויוציא מחשבתו לפועל, וזהו מצרפה למעשה היינו ויכך המעשה.

וזה אומר כאן התורה זענתה ישראל מה הוי"ה אלהיך שואל מעמך בוקף קמן, שהבחינה של יחודא תתאה שהוא לפעמים בקטנות, יגיע להדרגה כי אם ליראה את הוי"ה אלהיך בקדמא ואולא, להדרגה של מחשבה טובה יחודא עלאה שהוא תמיד פב"פ, ועי"ז יהיה ו"ה של שם הוי"ה כמו י"ה, וכמו שאומר הארז"ל (לקו"ה ובריה), עה"פ 'ביום ההוא יהיה הוי"ה אחד ושמו אחד' שלע"ל שמו של הקב"ה יהיה יהי"ה. ולכן כתוב בתחילה זקף קמן שהוא בחי' ו"ה, שצריך להעלותו להבחינה של קדמא ואולא שהוא י"ה, כי כל זה אנו עושים הכנה לעתיד לבוא, עי"ן קיום התורה ומצות.

הקב"ה יעזור שכל אחד יתקן הכול בשלימות בכל נפשך במסירות נפש, וזכות בעל ההילולא יושפע לכל אחד ואחד כל מיני השפעות טובות בבני חיי ומוזני, כביאת גואל צדק בב"א.

יומא דהילולא כ"א אב תשס"ג לפ"ק

מה' היינו כמו שמבואר ממרן הארז"ל (ע"ח שער התקון פ"ב) ששם מ"ה החדש היוצא ממצח דא"ק, מתקן כל הארבע עולמות אבי"ע, וכל הפגמים והחמאים עיי"ש. ועי"ז הוא זוקף כל הקטנות מהשכינה.

וממשיך התורה כי אם ליראה היינו הדנה יש בחינת יראה ובחינת אהבה, ויכולים לומר שיראה הוא בחינת התעוררות דלתתא, ואהבה הוא בחינת התעוררות דלעילא.

וזהו כוונת או"א בעל ההילולא שאמר, שאצלו יתברך לא שייך יראה, רצה לומר שלמעלה אין הבחינה של התעוררות דלתתא כי הוא בא ע"י מעשה התחתינים, רק יש למעלה בחינת התעוררות דלעילא שהוא בחינת אהבה, ולכן אין יראה למעלה, כי רק ע"י שאנו נעורר ונעבוד בעבודת היראה אז יתעורר אהבה מלמעלה עלינו שיהיה שופע עלינו שפע ואור וחיות, ועי"ז יתעורר האדם לעבוד את בוראו מתוך אהבה, כי כל דרגה ודרגה שבשכינה צריכים לתקנה ע"י התעוררות דלתתא בחינת מ"ן, ועי"ז יורד השפע התעוררות דלעילא בחינת מ"ד.

ולכן כתוב לאחר העבודה של כי אם ליראה בחינת התעוררות דלתתא, הוי"ה אלהיך בקדמא ואולא, לרמוז שעי"ן שבני ישראל יעבדו את בוראם מתוך יראה בחינת התעוררות דלתתא, עי"ז נתקן הוי"ה אלהיך יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה שיהיה בקדמא ואולא בחי' פב"פ.

וזה נעשה עי"ן ללכת בכל דרכיך בחינת שם מ"ה, כדלעיל מ"ה הוא רחום וכו', שדבוק במידותיו יתברך, ועי"ז יהיה זלאהבה אתו יהיה נמשך מלמעלה התעוררות דלעילא כל מיני השפעות טובות, ואז יעבוד את בוראו מתוך אהבה.

וזהו שמסכים הפסוק שהתכלית של העבודה של האדם הוא זלעבד את הוי"ה אלהיך וכאן הוא בטעם זקף קמן, לומר שכל העבודה הוא לזקוף את הקטנות של השכינה ולייחד קודשא בריך הוא ושכינתיה, והוא עי"ן זבכל לבבך כמו שאמר חכמו"ל (ברכות נד). בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע, שבשני היצרים צריך האדם לעבוד את הבורא עולם, עי"ן שמהפכו למלאך טוב וקדוש. וזה יש לומר שיצה"ט מרמוז על מצות עשה, ויצה"ר מרמוז על מצות לא תעשה, וזה אומר התורה שעי"ן שיקיים כל המצות עשה ולא תעשה עי"ז יהיה התיקון, כי מצות לא תעשה ועשה מרמוזים על שם הוי"ה, כמו שאיתא בזה"ק (ח"א כד), וז"ל: דכל פקודין דעשה ולא תעשה, כלהו תלין מן שם הוי"ה, כמה דאוקימנא רוא דא, שמי עם י"ה

היום הוא יומא דהילולא של או"א הנה"ק רבי אלכסנדר סנדר מקאמרא זלה"ה זי"ע, שפירש את הפסוק הזה, בסעודה שלישית האחרון שלו לפני פטירתו, כמו שמביא בנו הגה"ק רבי יצחק יהודה יחיאל מקאמרא זלה"ה בספה"ק היכל הברכה פרשת שלח (דף ז ע"א) וז"ל: וזהו שאמר אבי מורי הגאון הקדוש מוהר"ר אלכסנדר בן הינדא, שעה אחת קודם פטירתו בסעודה שלישית, שנפטר בשנת ר"ב שלו"ם [תקע"ח] במוצאי שבת יום אחד ועשרים באב, על פסוק יצה"ה אלהיך הכל שואל ומבקש מעמך שתהא כמותו, מה הוא רחום אף אתה (שבת קל"ג), וכיוצא בו בכל מדות, מבואר בספר תומר דבורה מהרמ"ק, כי אם ליראה לא שייך לשאול מן, כי אצלו יתברך לא שייך יראה, כי שם העדר המציאות והבן הימב עכ"ל.

ועל פי דבריו הקדושים, אפשר לפרש הפסוק הזה, כי כתוב כאן שלש פעמים הוי"ה אלהיך, ובראשונה כתוב המעם בוקף קמן, ובשני קדמא ואולא, ובשלישי עוד פעם זקף קמן.

והביאור בזה, שזה ידוע שכל התכלית של כל המצות שהאדם עושה, שיהיה יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, וכמו שכתוב ועתה יגדל נא כח אדני' (שלה ד י), שצריך להגדיל הכוח של השכינה, כי השכינה הוא בגלות, ועשר גלויות גלתה השכינה כדאיתא בחז"ל (ר"ה לא), ונתקמנו השפע של השכינה אחרי חורבן ביהמ"ק, ואיך יכולים להעלותה, הוא כמו שאמר משה רבינו אחרי חטא המרגלים ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דברת לאמר' היינו כ"ח הוא בחינת חכמ"ה אתוון כ"ח מ"ה, שעי"ן שממשיך הבחינה של חכמה ע"ן תורה ומצות, יכולים להגדיל הכוח של אדני' שהוא השכינה.

ולפי זה יכולים לומר שמוה מדבר כאן התורה כי הוי"ה אלהיך הוא בחינת יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, ופירש כאן רש"י ז"ל: אע"פ שעשיתם כל זאת, ועודנו רחמו וחבתו עליכם, ומכל מה שחטאתו לפניו אינו שואל מכם כי אם ליראה' ע"כ. ורש"י למד זה מחז"ל (ב"ר כא ו) שאומרים שאין עתה אלא לשון תשובה, ולפי זה מדבר כאן התורה, שעי"ן שיעשו בני ישראל תשובה יהיה היחוד השלם.

ולכן המעם של הוי"ה אלהיך הראשונה הוא בוקף קמן, לרמוז שצריך לעשות תשובה, ועי"ז לזקוף בחזרה את השכינה בכל קומתה ממה שהקטינו אותה לנקודה קטנה, עי"ן שעברו על התורה ומצותיה.

ואיך מתקנים את הקטנות השכינה, עי"ן זענתה ישראל

עטרת פז

אמרות טהרות מרבתינו זי"ע

**וְהָיָה עֲקֵב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמְּשֻׁפָּטִים
הָאֵלֶּה וְגו' (י' ט)**

אמרו לי בחלום, על פסוק 'לא מרבכם מכל העמים' (י' ט), כמבואר במדרש דברים רבה (ע"פ 'כוכבי השמים לרב' א' י'), לעתיד לבוא 'לרב' אתם עתידים להיות דומה לרבכם, 'כי ה' אלהיך אש אכלה' (ט' ג), וכתיב 'זהו אור ישראל לאש וקדושו ללהבה' (ישעיה י' ע"ש). ועתידין ישראל שיהיו במדרגת משה רבינו 'ואת עצומים יחלק' (שם ג' ט), וממנו ועל ידו מקבלין כל ישראל חיות ואלהות, ויהיו כל ישראל דומה לרב בבחינת אלהים, כמדר"א (בראשית כו כח) 'זיתן לך האלהים' יתן לך בחינות מדרגות אלהות כמבואר בפסיקתא, ולא יזכה לזה שום אחר מן העמים אפילו הגרים, ועל כל זה 'לא חשק ה' בכם' באהבה יורה כחץ בעת התפלה וכדומה, אלא בעת שתמעטין עצמכם עפר ואפר 'ונחנו מה' ממש בטל ומבוטל, אזי חשק ה' באהבה עד כלות הנפש, בלבד שיהיה באמת בטל כעפר בריה פחותה אין ממש באמת, וזהו 'כי אתם המעט מכל העמים' מספר תכל"ת, שבוה המיעוט הגדול מופשט מכל מדות, מכלה כל הרע והרוע אור וחיות אלהות, יורה כחץ בתוך לבו האמת, עד כאן אמרו לי בחלום משם וכו'.

ובזה נפרש והיה עקב ברחמי שמיא, והיה עקב שיהיה לך שמחה, כשאתה נידוש בעקב, מבוזה כמבואר בוהר נשא, וזהו והיה עקב או תשמעוין והבן, וזהו והיה אע"פ שהשגת לעלות למדרגות והיה, אעפ"כ עקב או תשמעוין והוא היחוד, כמו שאמרו לי בחלום.

'היכל הברכה' דף טו: מרבתינו יצחק אייזיק מקאמרנא

**וְהָיָה עֲקֵב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמְּשֻׁפָּטִים
הָאֵלֶּה וְשִׁמְדָתָם וְנִשְׁתִּיתָם אִתָּם וְשִׁמְד
הוּי"ה אֶלְהִיךָ לָךְ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד
אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם (י' ט)**

ר"ל כל הפרשה מיירי בגאולה העתידה ב"ב, לזה כתיב וזהו שהיה לשון שמחה (כ"ד מב ג), כשנתמלא כל שם הו"ה ב"ה. עקב בעקבתא דמשיחא, והוא על ידי שתשמעוין בני ישראל, את המשפטים האלה, כמו שכתוב קודם לזה (פסוק יא) 'שמרת את המצוה ואת החוקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוך היום לעשותם', וזה המשפטים אשר אמר כאן. ואם שמרתם ועשיתם אותם, אז ושמר ה' אלהיך לך לכל פרט ופרט מישראל, את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך לתת לנו את ארץ הכנעני ארץ ישראל שיהיה לנו לעולם ועד.

ואז כשנזכר כולנו לבוא לארץ ישראל, זאהבך אהבה גמורה, אהבה שאין תלויה ברבך, שאז

לא יהיו צריכים כל כך לעבודת ישראל כנודע, וזה יהיה אהבה שאין יכול להפסק עוד לעולם. וברבך לכל פרט ופרט מישראל בניו. והרבך בבנים וז"ק מבנים שלו. דגנך הוא בכלל השפעות מוזן כל מידי דמדגן (גרים נה). על האדמה בארץ הקדושה, אשר נשבע לאבותיך לאברהם יצחק ויעקב, לתת לך לעולם ועד. ואז ברוך תהיה מכל העמים וגו'.

וכי תאמר בלבבך במחשבה לפי ראות עיניך, והוא בהתחלת הגאולה השלמה שתהיה, לא תירא מהם זכור תזכור מה שהיה ביציאת מצרים, לזה לא תירא מהם כלל. ועל דרך זה נזכר לפרש כל הפרשה שמירי מהגאולה העתידה ב"ב אמון.

'בן בית' ח"ב דף ט מרבתינו אליעזר צבי מקאמרנא

**אֲרִיץ אֲשֶׁר הוּי"ה אֶלְהִיךָ דַרְשׁ אֶתְּה
תְּמִיד עֵינֵי הוּי"ה אֶלְהִיךָ בְּהַ מְרִשִׁית
הַשָּׂדֶה וְעַד אַחֲרֵית שָׂדֶה (יא יב)**

ר"ל ארץ שהיא מלכות שמים רחל. אשר ה' אלהיך ר"ל ע"פ"י מה ששמעתי מאמורי וזה"ה, שהיה אומר שכתוב 'ישבת עד ה' אלהיך' (דברים ל ג) כלומר שכל כך צריך בר ישראל לעשות תשובה, עד שמשרה הקב"ה שמו עליו ואומר 'ה' אלהיך'. וזהו שאמר כאן ה' אלהיך, כי ידוע הוא שכל דרישת מלכות שמים בא ע"י כח של מעשים טובים של ישראל, בסוד 'תנו עוז לאלהים' (תהלים סח לה) כנודע (פ"ח שער קר"ש פרק יב). לזה אמר ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה למלכות שמים אפילו בגלות.

ולא עוד אלא שתמיד עיני ה' אלהיך בה לכנסת ישראל, מרשית השנה היינו מראשית בריאת שמים וארץ שאז נברא אדם הראשון, ואם לא היה חוטא היה כתוב כאן מראשית בא, ולזה הטעם אמרו בוהר (ח"ג רדג), אלמלא כהאי רשית אשגח הקב"ה ויהיה א', לא הווי נחרב לעלמין. כלומר ידוע הוא שעל ידי חטא אדם הראשית גרים מותא לכל עלמא, ופגם באות א' שלו של אדם, ולא נשאר אלא אותיות דם, ועבור זה גרים מותא לכל עלמא.

ולזה אמר הקב"ה כביכול, ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה לאו דווקא כשהיה הגאולה השלמה דורש אותה כביכול כדאייתא בוהר (ויקרא ו) וחבין, אלא אפילו בגלות המר הזה, שהשכינה כביכול היא בגלות, אעפ"כ תמיד עיני ה' אלהיך בה מרשית השנה של בריאת העולם שאז נחסר אות א' על ידי אדם הראשון, ועד אחרית שנה שהוא בימי הגאולה העתידה ב"ב אמון. והבן.

'בן בית' ח"ב דף ט: מרבתינו אליעזר צבי מקאמרנא

עטרת חכמים

עיונים וביאורים מרבתינו זי"ע

**וְאֲשֶׁב בְּהַר אֲרָבָעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לָחֵם לֹא
אֶבְלָתִי וּמַיִם לֹא שְׁתִּיתִי (טו ט)**

קם רבי חייה והיה כבי, אול ורבי יוסי עמיא, מההוא יומא אתעני ארבעין יומין למחמי לרבי שמעון, אמרו ליה לית את רשאי למחמי ליה, בכה ואתעני ארבעין יומין אחרנין, אחויאו ליה כחזווא לרבי שמעון ורבי אלעזר בריה דהוה לעאן במלא דא דאמר רבי יוסי, והיה כמה אלפין צייתין למלויליה וכו' (הקדמת ההור דף ד).

הרב הקדוש איש אלקים בעל אור החמה כתב שרבי חייה למד ממשא עד כאן, ודבריו הקדושים צריכין פירוש, כי לכאורה קשה מה ואיזה שייכת יש לרבי חייה בתעניתו זה למשה רבינו שהיה ארבעים יום בשמים, כי משה רבינו לא נתכוין להתענות, אלא ממילא כשבא למקום הזה שאין בו אכילה ושתייה, לא היה משנה מזה ג"כ, ועוד יש כמה קושיות על זה, ואין רצוני להארך כל כך והמשכיל יבין.

ונראה לי כוונתו בזה שמדמה התענית של ר"ח למשה, לפי שמצינו אצל אליהו ז"ל דכתיב 'וילך כבח האכילה ההוא ארבעים יום וארבעים לילה עד הר האלקים הרבה' (מלכים י"ט ח), הרי נמצא שיכול לחיות ארבעים יום בלי אכילה, אעפ"כ אין זה דרך הטבע של אנושי ג"כ כנודע, שלא יכול שום בר אדם להתענות יותר משבעה ימים רצופים, ואם יתענה יותר משבת לשבת, הרי תיכף ימות.

ויש בין אליהו ז"ל למשה רבינו ע"ה כמה חלוקים, שאצל אליהו ז"ל כתיב (מלכים י"ט ה) בלשון ציווי אכול בתחלה, ובכח זה לא היה צריך לאכול כל ארבעים יום, וכתיב נמי בפירוש (שם ה) וילך כבח האכילה ההוא וגו', אבל אצל משה רבינו לא כתיב שום אכילה מקודם והוא ג"כ בחינת תענית, אלא מה שצריך נביא אחר להתענות מקודם כדי שיבא לאיזה מדרגה גדולה, אבל משה רבינו ע"ה לא היה צריך להתענות מקודם, אלא דייקא בעת שהיה בשמים לא אכל, כי עי"ז נאמר עליו (לא א) 'איש אלהים', והוא מדרגה גדולה שלו, שבכל מקום שבא כך היה מתנהג, וכשבא למעלה בין המלאכים היה מתנהג כמו מלאכים ממש בלא אכילה ושתייה, כי היה תמיד במדרגתו הקדושה והגדולה, כנודע מסוד 'מההר אל העם' (שמות י"ד), משא"כ בשאר נביאים כשצריכין להעלות איזה מדרגה, אזי הם צריכים להתענות ולהפריש מהבלי עולם הזה מכל וכל, הכל כנודע למשכיל דקדושה.

נמצא שזהו כוונתו של ר"ח ג"כ כמה שהתענה ב' פעמים ארבעים יום, והוא כמשמעו כמו אצל משה רבינו, שבקבלת לוחות הראשונות היה בהר ארבעים יום ולא נתקיימו, ואח"כ בקבלת לוחות אחרונות שהיה ג"כ בהר מ"ם יום ואז נתקיימו, הוא הדין כאן אצל ר"ח שבתחלה התענה מ"ם יום ולא נתקבל תפלתו, ואח"כ כשכבה והתענה ארבעים יום אחרנין אז נתקבל תפלתו ותעניתו.

ועוד נראה לי מעם נכון והגון, כדאייתא (והר חדש פ' תרומה מג): הוצרך משה ארבעים יום לתורה שבעל פה ללמדה, בגין דההוא דרגא ארבעין אקרי, לכך אמר 'יהי משה בהר ארבעים יום', ומ' לילה דאתחברו תורה שבכתב ותורה שבעל פה, לכך הוצרך להזכיר ולפרט ארבעים יום וארבעים לילה, דהא בארבעים יום הווי סגי ע"ש. נמצא שזהו היה ג"כ כוונת ר"ח שהתענה ארבעים יום זה אחר זה, שמוזה נעשה בריה חרשה להשיג מדרגה גדולה כזו כדלקמן.

'דמשק אליעזר' ח"א דף ט: לא: מרבתינו אליעזר צבי מקאמרנא

שולחן הטהור

לקט הלכות מספר 'שולחן הטהור' וזר הזהב' לרבינו יצחק אייזיק מקאמרינא זי"ע

בדין פירות וספיחין של גוים בארץ ישראל של שביעית

דברי הירושלמי

איתא ב'ירושלמי' (שביעית פ"ט ה"ו) **רבי יהושע בן לוי** הוה מפקיד לתלמידים לא תזבון לי ירק אלא מגינתא דסיסרא, קם עמיה זכור לטוב אמר ליה איזיל אימא לרבך לית הדא גינתא דסיסרא דיהודאי הוית וקטליה ונסביה מיניה, אין בעיתא מחמרא אנפשא אשתוי לחברך.

פירוש הכסף משנה על הירושלמי

ופירש מרן ה'כסף משנה' (פ"ד מהלכות שמיטה ויובל סוף הכ"ט), ונראה דהכי פירושו, שריב"ל צוה לתלמידו שלא יקנה ירק בשביעית אלא מגינתא דסיסרא, דהוה משמע ליה שהיתה של סיסרא הכתוב במקרא, ומעולם לא נכבשה מישראל, אם כן אף על פי שהגוי עובדה בשביעית פירותיה מותרים, אבל בשדות אחרות שהיה עכשו של גוי, יש להסתפק שמא מקודם היו של ישראל, וכיון שנעבדו בשביעית פירותיהם אסורים אף על פי שעבדם הגוי, אמרי ליה זכור לטוב שגם שדה זאת היה של ישראל מקודם, ולפי חששתו גם זה אסור, אבל לפי האמת גם זה פירותיו מותרים, כיון דבחזקת גוי הוא, ויש קנין לגוי להפקיע משביעית כל זמן שתחת ידו, אף שיקנה ישראל מזה הגוי את השדה אין כאן בית מיחוש, דלא אמרינן דקנה ישראל הוה למפרע כאלו לא היה של גוי אלא לענין מעשר ותרומה ולא לענין שביעית, ולכן לא יחמיר על עצמו יותר ממה שהחמירו חבריו.

דעת המהרי"ט על הכסף משנה

וכתב עליו מהרי"ט בתשובה (סימן מ"א סוף ד"ה והרי"ט) הפליג לומר שהוא סיסרא האמור במקרא, אפילו היה כן מה יפה כחו של סיסרא מאחר שנכבשה הארץ כבר מקודם, ועוד מה זה שאמר אשתוי לחברך, שאם היה משתוה לחבירו אינו חומרא אלא קולא שיקח מכל הגוים, ולכך נראה דר' יהושע בן לוי סבר דיש קנין לגוי להפקיע משביעית, והוה מתיר לעצמו ליקח מן הגוים, אלא שחשש שמא אנסוה מישראל וקרקע אינה נגזלת, לכך צוה ליקח מגינתא דסיסרא, דהיה סבור שאותו הגוי לא אנס מישראל אלא ירושה מאבותיו, ואמר ליה אליהו דגם זה מישראל הוה, אי בעית מחמרא אנפשא חומרא יתירה הוה לחוש לגזל, דחזקה מה שביד גוי שלו הוה שקנה בדמים מישראל או מן המלך דכבושו הוה קנין לכל דבר, ויותר טוב אשתוי לחברך להחמיר דאין קנין לגוי ולא תקנה כל עיקר מן הגוי.

אנפשא אשתוי לחברוהי, לחביריו גוים, שכולם קרקע גזולה הוה בידם.

דעת הכ"מ ומהרי"ט בפירות וספיחין של גוים

ומעתה עלה השיטה דארץ ישראל שהוא עתה ביד גוים רובם גזלני ארעא, ויש עליהם קדושה ככל דיני הקדושות, ומה שנמצא (גיטין מז.) יש קנין ואין קנין, או גוי שאמר פירות עזקה הן (יבמות קכב), מיירי שקנה הנכרי מישראל בדמים וידוע שלא גזל קרקעו, והרמב"ם (פ"א מתרומות ה"י) פוסק דיש קנין להפקיע, אבל דוקא כל זמן שבידו, אבל אם קנה ישראל הקרקע ניפקע כח הגוי מעיקרא, כמו שהארכו כמה פעמים, אבל עתה רוב ארץ ישראל שביד גוים גזולה הוה אצלם, ואין קרקע נגזלת וחל קדושת שביעית על פירות הגוים, אלא שאין בהם איסור ספיחין, ופטורין מתרומות ומעשרות כדעת המבני"ט (ח"א סימן כא) **ומהרי"ט** (שם) ולא מטעמם, וכל זה כתבתי לדעת מרן **ה'כסף משנה'** [ומהרי"ט].

ביאור חדש במעשה דריב"ל

אבל האמת יורה דרכו שהאי מעשה דר' יהושע בן לוי מובא בפרק ב' דמא"י (ה"א) לענין ירק במוצאי שביעית שהתיר רבי ירק במוצאי שביעית, ור' יהושע בן לוי החמיר על עצמו משום איסור ספיחין ולא רצה ליקנות אלא של גוי דאין עליו איסור ספיחין, ואמר לו אליהו דזה השדה לא קנה הגוי אלא גזל ויש עליו איסור ספיחין.

דעת רבינו בפירות וספיחין של גוים

ונראה מזה דארץ ישראל שהוא עתה ביד גוים גזולה אצלם ויש עליו איסור ספיחין, וכן דיקדק הרמב"ם (פ"ד משמיטה ויובל הכ"ט) גוי שקנה שדה היינו ידוע שקנה אין עליו איסור ספיחין. **ואם אזכה ואסיק לארעא קדישא לא אוכל בשביעית ספיחין של גוים**, אם לא מקרקע שקנה מיד ישראל בקנין גמור, הגע עצמך אם אחד גזל איזה דבר באופן דלא קנה והפקירם בעל הבית האם נאמר דלא הוה הפקר, כן הכא בשמיטה פירות גוים אסורים משום ספיחין, אפילו אם נקל בספיחין או בגווני דליכא משום ספיחין פטורים מתרומות ומעשרות, וזה ברור ואין עוד, אבל אם קנה גוי שדה מישראל אפילו בזמן הזה באופן המועיל, מודינא דליכא משום איסור ספיחין וחייב בתרומות ומעשרות.¹

'מעשה ארג' על הירושלמי שביעית פ"ט ה"ו

אבותינו שקנו קרקע חל עליהם קדושת א"י לכל דבר ולדעת נראה לפי שיטתנו (מעשה ארג' ריש פרק ו')² שהקב"ה נתן לאברהם הארץ לענין מה, דאם יקנה חלק בארץ בדמים הוה ובנו עד סוף הדורות הוה כאלו לא היתה של גוי מעולם, ומערת המכפלה [שקנה אברהם], וחלקת השדה [בשכם] שקנה יעקב (בראשית לג יט), היה עליהם קדושת ארץ ישראל לכל דבר, וכן בניו שזכו בכיבוש כשכבש יהושע הוה למפרע מימות אברהם בקדושתה.

שני מיני כיבוש

ויש שני מיני כיבוש. אחד, אם מרדה מדינה והמלכות הורג כל יושביה זוכה בכיבושו בשדות ובתים ובבזה ושלל. ואחד, שכובש את המדינה למס והוה מלך עליהם אבל הקרקעות והבתים וכל אשר להם אין לו בהם זכיה.

כיבוש בימי יהושע בן נון

וישראל בימי יהושע זכו על ידי כיבוש שהרגו את יושביה שמרדו במלכו של עולם, ולכן כשכבשם נבוכדנצר אפילו שלא כבשם אלא למס, בטל זכות שלהם שהיה על ידי כיבוש, ומכל שכן שהרג את יושביה והגלם לבבל ולא הושאר אלא דלת העם (מלכים ב' כד יד).

כיבוש בימי עזרא

ואחר כך זכו ישראל בימי עזרא מטעם חזקה³, היינו שנתן להם המלך במתנה את ארץ ישראל, ובודאי שבימי עזרא היה כמה גוים שהיה להם חלק ונחלה בארץ, ואין כח ביד המלכות ליתן קרקע שלהם.

כיבוש טיטוס

וכשכבשם טיטוס שחיק טמיא לא היה אלא למס ולעבדים, אבל החלק והנחלה שהיה להם בארץ נשאר קנינם לעולם, אף שעתה גולם הגוים אין קרקע נגזלת, אלא אם כן יש קרקע שהיה בזמן עזרא ביד גוי.

ומה שאמרו (גיטין מז.) יש קנין ואין קנין, זה לא שייך אלא בזמן בית ראשון, או אם קנה הגוי מיד ישראל בדמים שלימים, אבל כל ארץ ישראל שעתה ביד גוים גזולה הוה בידם, וקדושת ארץ ישראל עליהם לכל דבר כי אין קרקע נגזלת.

קבלת ריב"ל בסיסרא

ורבי יהושע בן לוי היה לו קבלה שגנת סיסרא היה בידו וביד אבותיו מימות עזרא ולא זכה ישראל בימי עזרא ואין בו קדושת ארץ, ואמר ליה זכור לטוב שגם זה גזל בידו, ואי בעית מחמרא

והמערות המכפלה שקנה אברהם בכסף מלא ובחזקה, היה עליה תיכף קדושת ארץ ישראל לכל דיני קדושת מעשר ותרומות וכיוצא לכל המצות התלויות בארץ, ורמזו **רש"י** (בראשית מח ז) אצל קבורת רחל ולא הכנסתיה לארץ, היינו למערת המכפלה שהיה עליה קדושת הארץ, וכל שאר ארץ ישראל בימי אברהם לא היה עליה שום קדושה כלל. וכן כעת כל גבולי ארץ ישראל הכתובים בתורה, והם מכיבוש ראשון, כל שקנה בהם קרקע תיכף חל עליה הקדושה מימות אברהם, אבל כל שלא קנה קרקע אלא שכרה מן הגוי לימים מותר לזרעה בשביעית, וחייב מדרבנן במעשרות, אבל הקונה קרקע בכיבוש מצרים, אף היום לא נעבד בשביעית, ופירות שיוצאין שם הם הפקר, ואין בהם לא מעשר ולא תרומה אף מדרבנן, אבל הספיחין נאכלין שם, ולא גזרו שם על הספיחין.

וזה יסוד מוסד לא יזיוו אותו כל הרוחות שבעולם, ישראל הקונה קרקע בכיבוש מצרים, הרי הוה בקדושת הארץ לכל דבריה מן התורה, קדוש יאמר לו, והנקבר שם הוה קבור בארץ ישראל. אבל כיבוש של עולי בבל אפילו הוה ביד גוי, גזולה הוה בידו, והוה קדוש בקדושת חזקת ארץ ישראל מימות עזרא עד אברהם לעולם.

ג. ראה רמב"ם הלכות בית הבחירה פ"ו ה"ט"ז.

ג. ראה עוד מה שכתב רבינו **ב'אוצר החיים'** מצוה שכו, ויקרא רמ"ע ע"א.

א. ראה לשונו שם: הארץ ניתנה לאברהם על אופן זה, כשיזכו בניו בה יהיה למפרע קדושת הארץ עליה מימות אברהם, והזכיה הוה בשני אפנים. אחד, על ידי כיבוש, והכיבוש הוה גם כן בשתי דרכים. אחד, שכובש המדינה למס להיות מלך עליהם, אבל הבתים והשדות וכל החפצים והקרקעות הכל שייכים לבעלי בתים. והשני, שהורג כל יושביה ולוקח כל אשר להם מאדם עד בהמה והבתים והשדות. וזה הכיבוש השני היה של יוצאי מצרים, שנאמר (דברים כ טו) 'לא תחיה כל נשמה', וכיון שזכו בה מחמת כיבוש, כשכבשם נבוכדנצר בטלה קדושת הארץ, כי נתבטל קדושה שלהם. ועולי בבל היה בחזקה, שנתן להם המלך מתנה את השדות והבתים וכל הארץ הוה שלהם (ראה רמב"ם הלכות בית הבחירה פ"ו ה"ט"ז). וכשכבשם טיטוס שחיק טמיא לא כיבש אלא מלכותם בדרך כיבוש הראשון שאמרנו לעיל, אבל חזקת הארץ והבתים לא היה ראשי לכיבוש מדיני המלכות ומחוק הארץ, ולכן נשאר קדושת הארץ של עולי בבל מקודש לעולם (ראה שו"ת חת"ס י"ד סימן ר"ג ד"ה אמנם מה). וזה שאמרו בירושלמי (שביעית פ"ו ה"א) **'אבותיכם לא נתחייבו עד שכבשו וחילקו כל הארץ, אבל אתם ראשון ראשון קונה ומתחייב'**.

ועד היום מי שקונה קרקע (שהוה רק) בכיבוש מצרים, כגון עכו ובראט [בירות] וכיוצא, מה שהיא מכיבוש ראשון, הרי הוה חל עליו קדושת ארץ ישראל מימות אברהם, קדוש יאמר לו, ולא נעבד בשביעית, אבל נאכל, שלא גזרו שם על הספיחין.

עטרת החסידות

מספרי רבותינו הקדושים ז"ע

את הוי"ה אלהיך תירא אתו תעבד ובו תדבק ובשמו תשבע: (דברים י כ)

באמת. וכן בכלל עיקר הזה ההתדבקות והתאבקות בעפר רגלי הצדיקים אמיתיים. אבל לא תאמין לכל, אלא לצדיקים אמיתיים קדושים עליונים תלמידי תלמידיו של מרן אלקי הבעש"ט וכדומה לו צדיקים אמיתיים קדושים עליונים.

'היכל הברכה' בראשית דף לא.

לאיזה צדיק להתדבק

קודם השתלקות מרן הריב"ש זצ"ל אמר לתלמידיו שיכינו לעצמם רבי להאיר להם, כי הוא ילך לבית עולמו בשנה זאת, וזה היה בהושענא רבא אחר החתימה, ושאלו לו על איזה צדיק אם ידבק נפשם אצלו, והם היו תלמידים בחורים צדיקים, ועדיין לא שימשו כל צרכם את רבם. ואמר להם שיסעו אצלו (וינסה) (וינסו) אותו וישאלו לו שיתן להם עצה להסיר הגאווה, אם יתן להם איזה עצה אין בו ממש, אם יאמר השם יעזור, אזי יקרבו נפשם אצלו כי צדיק גמור הוא.

'נוצר חסד' אבות ד, ד

מעלת הדביקות בצדיק

אשרי המדבק עצמו לצדיק אמת, אשר ראשו בשמי השמים עליונים בהארות אור אין סוף, ונפשו מקושר באהבת ישראל, ונפשו יצאה בדברו, אש להבת שלהבת. כמו שהוא באמת בצדיקים אמיתיים שבדורינו, אשרי להם ואשרי הדבקים בהם.

'היכל הברכה' שמות דף שיח.

והרבה צריך בקשות ורחמים בבכיה, שיזכה לדבק עצמו בתלמיד חכם אמת וצדיק, ולזה לא יזכה אלא על ידי זכויות הרבה ותפלות ותחנונים, כי מן השמים אין נותנין שום דבר קדושה ומצוה אלא על ידי זכות הקדום וטורח ובקשות ותפלה.

'היכל הברכה' דברים דף לה :

התדבקות בצדיק בעת עשיית היחודים

ועיקר היחודים הם במחשבה ובדביקות אהבה, וכדי שיהיה רגיל בהם יוכל ללמוד בהם, אבל לא יזכיר השמות, וכן לא יזכיר בפה שם הצדיק שהוא רוצה לקשר עצמו עמו, כי הוא סכנה, והכל במחשבה, וידבק עצמו עם הצדיק שהוא רגיל ללמוד ספריו ודרכיו. ומתחלה קודם היחוד יכול לומר בפה מלא, הריני מכוין לקשר ולדבק עצמי נפש רוח נשמה שלי בנפש רוח נשמה של רבינו הקדוש רבינו יצחק לוריא, או הרב ישראל בן אליעזר וכיוצא, כל אחד לפי שורשו, אבל בשעת לימוד היחוד לא יזכיר הצדיק אלא במחשבה, ודי בזה.

'נתיב מצותיך' נתיב היחודים שבייל א

התקשרות אל הצדיק הוא יחוד עצום ונורא

בעת שמכניע עצמו התלמיד לרב, כלבנה לשמש בביטול גמור, אזי יתדבק רוחא ברוחא באהבה עזה, ויאצל מן הרוח אשר עליו (במדבר יא, כה), ונחה על (התלמוד) [התלמיד]. וזה הוא עיקר ענין רב (ותלמוד) [ותלמיד], שהוא יחוד עצום ונורא. וכן קיבלנו מהרמב"ם קורא להר"י מיגאש 'רבי רבותי' (עיי' שם גדולים' מ' אות ק"ב), [לפי] שבעת פטירתו של ר"י אבן מיגאש היה הרמב"ם בן חמש שנים, וקרא אותו וסמך ידו עליו, ונחה רוחו של הקדוש עליו, ועל ידי זה זכה להשגה עצומה ונוראה, ובוה נעשה לו רבו מובהק, שלמד רוב חכמתו ממנו.

'נוצר חסד' אבות ו, ד

בהארה נפלאה בתורה ומצוות, כמו שראינו בעינינו פעולת נסיעות אל הצדיקים.

אבל בדור הרע הזה, מאד צריך לישמור נפשו, כי הרבה נוסעין כי בהפקירא ניחא לו לפרוק ממנו עול תורה ומצוות, וכיון שמקבל שם חסיד ועזות פנים, אז פורק עול תורה ומצוות לגמרי, ולכן תדקדק מאוד מענין [ה]נסיעה, אם הרבי משורש בני ישראל רחמנים או משורש פורה ראש ולענה, ותשמור פיך מלדבר סרה אם לא על מפורסים ברשעו. ואל תאשים אותי שדיברתי עד כה מה שאין דרכי, כי כך נצטויתי בחלום הלילה. ולכן אחיי חסידי עליון, חזקו ואמצו כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות (ישעיה נד, א), אמן ואמן.

'אוצר החיים' דברים דף קלד.

דבר גדול

אין לך דבר גדול מהתדבקות אצל צדיקי הדור פני מלך אנפי שכינתא. והרשעים הנפרדים מהצדיק, חיותם אינם חיים (ברכות יח:).

'נוצר חסד' אבות ג, טז

אופני מצות דביקות בצדיק

מצות עשה מן התורה לדבק עצמו באהבת חכמים ותלמידיהם, לתמכם בעזר אהבה, להאכילם מטוב, ובלבושי יקר, ולפעמים ליהנות מסעודתן שנאמר (דברים י, כ) 'ובו תדבק'. ותועלת זה אי אפשר לבאר, כי הוא ממש חיי עולם הבא בעולם הזה.

'שלחן הטהור' סימן קנו, ו

התועלת של ההתדבקות אל הצדיק

יש בכלל עיקר הזה לדבק עצמו בתלמידי חכמים אמיתיים ולהתאבק בעפר רגליהם, ויש בזה כמה תועלת. לעובדי השם הרוצין לגשת אל הקדוש, יש בזה תועלת, כי יכול להיות שיהיה נפשו דבוקה תמיד בתורה ועבודה בדביקה וחשיקה ולקדש עצמו הרבה, אעפ"כ לא יהיה לו ידיעה מטעם עבודה אמיתית, ועדיין בחוץ עומד.

כי אם תידבק נפשך לצדיקים אמיתיים באמת המדות שיהיה טהורות ונקיות, ולאחוב בלי רמיה ועקבה, אזי תלמוד היאך נפשך הוא באמת גרוע, ולהיות שפל מכל בלי רמיה, וגם תוכל לקשט באמת המדות שיהיה טהורות ונקיות, ולאחוב את כל ישראל כבבת עין, ויהיה לבו תמיד נשבר בהכנעת ושפלות הרוח.

כי בלא התאבקות עפר רגלי צדיקים, לא יהיה לך כלל מזה. ואם ידמה לך נפשך שיש לך איזה מדה, תדע שבודאי הוא כולו טעות מקליפות נוגה, כי בלא התאבקות עפר רגלי צדיקים בשקידה ימים ושנים לא יהיה לך כלל מזה, אפילו תלמוד בכל היום בספרי מוסר. וכן מצינו בגמרא (גיטין סז). בניי, שנו מדותי, שהן תרומת מדותיו של רבי, כי התיקון המדות באמת, אי אפשר בלי דביקות והתאבקות עפר רגלי צדיקים. וכן יבוא לך תועלת אם תהיה כדאי וזכאי לכך, שתלמוד היאך בכל תנועה ותנועה לעשות רצון הבורא ולייחד כל האורות, ותהיה כל עשיתך בלתי לדי' לבדו באמת.

וכן לפשוטי העם יש תועלת גדול, במה שהם דבוקים לצדיק ותומכין אותו, כי הצדיק מעלה כל המצות ועבודה שלהם, הנעשה בלי התעוררות דחילו ורחימו, כי הם 'מלאים מצות' אבל הם 'כרמון' (ברכות נז). קליפה מלבר, והצדיק מעלה אותן לשורש השרשים, כידוע כל זה לעובדי השם

מצות עשה להתדבק בחכמים ותלמידיהם

מצות עשה להתדבק בחכמים ותלמידיהם שנאמר (דברים י כ) 'ובו תדבק'.

מדיני המצוה לילך אל ת"ח וצדיקים ללמוד ממעשיהם ולשמוע תורה ומוסר מפייהם, ולילך אל סעודת מצוה לת"ח וצדיק ולשמוע ממנו דברי אלהים חיים, ויהנהו מנכסיו מאכל ומשקה ומלבוש כפי כחו, לת"ח ולצדיקים שנפשטין מזה העולם. ופשוטי המצוה לדבק עצמו בכל רגע בחש"י ובאהבתו.

'אוצר החיים' דברים דף ע:

מצות עשה לידבק בצדיקים שבכל דור ודור

יש בכלל זה (של) 'אני מאמין שכל דברי הנביאים אמת' מה שכתב החסיד בעל 'חובת הלבבות' כי אל יפתוך לבך, שאין לך בדור הזה נביאים המורין ומודיעין לבני אדם דרך ד'. אבל תדע נאמנה, שבכל דור ודור שולח הקדוש ברוך הוא חכמים וצדיקים אשר רוח הקודש שורה עליהן, וכל דבריהם כנחלי אש. אם תדבק נפשך אצלם באמת, ויודיע[ן] לך איזה דרך ישכון אור להעלות נפשך מבור שחת, ותלקח מהם עצות טובות היאך ומה לעבוד את אלהי ישראל, והוא מצות עשה לידבק בתלמידי חכמים. עיין שם היטב דבריו הקדושים והרמים.

'היכל הברכה' בראשית דף לא.

בכל דור ודור יש צדיק הדור שאליו צריך להתדבק

ואחר כל הנ"ל בני ואחיי, תראו והוא העיקר, שתידבק נפשיכם לאיזה צדיק הדור אמיתי, וזה העיקר מכל, וכבר הארכתי בזה לעיל ודי בזה, כי אין דור יתום חלילה. ולפי ערך הדור, הקב"ה שולח חכמים עדיפים מנביאים, וזהו הוא העיקר מכל שלא תתטפש, ודי' יראה ללבב בודאי.

'היכל הברכה' בראשית דף לג.

דביקות בצדיקים

איזהו חכם הלומד מכל אדם (אבות ד, א). וזהו 'איזה חכם' שכבר הוא חכם הסימן ש'לומד מכל אדם', אבל תלמוד לא ילמוד מכל אדם, כמו שגינו חכמי השי"ס יוסף בר חייה מכויל עלמא גמר (חולין יח:), כי עיקר לתלמיד שידבק עצמו באהבה עזה ובלב ונפש ומאודו אצל רבו ואז ילך בדרך נכון וישר, וגם ויאצל מן הרוח אשר עליו (במדבר יא, כה) וישפיע לתלמידיו, ובלבד שיהיה בדביקות אהבה עזה, ויעמוד בכל הנסיונות שיעבור עליו מענין דביקות ואהבת רבו ואז תצליח ואז תשכיל, וכל אלו שלא היה להם רב מיוחד דבוק בדביקות אהבה עזה בלב ונפש לא הצליחו.

וזה שמדקדק בכאן איזה חכם שאין צריך כבר לרב והוא כבר השיג לחכמה, אזי לומד מכל אדם מדות טובות וענינים, אבל מי שצריך עדיין לרב, עליו לא נאמר משנה זאת, אף שגם הוא לומד מכל אדם מדות אבל לא לימוד עיקרו. ובאמת יכול הכל ללמוד מרבו אם יהיה דבוק אצל רבו באמת, ישמע מרבו כל הצריך לו לתיקון מדותיו.

'נוצר חסד' אבות ד, א

ענין התדבקות בצדיקים

מאוד צריך לדקדק בדור הרע הזה מענין התדבקות הצדיקים, אעפ"כ שהזהרתי כמה פעמים לדבק עצמו בצדיק הדור, כי זה כל אדם (קהלת יב, ג), ובלבד שיהיה באמת ובלב תמים, כדי לקבל מלכות שמים, וצדיק הדור מעלה נפשו להאיר